

Під час експериментального дослідження ця програма працювала стабільно і надійно. Спираючись на результати аналізу параметрів роботи контролюючих тестових програм, можна рекомендувати для оцінки знань студентів комп'ютерну програму Асистент 2. Виведення на екран комп'ютера запитань тесту у випадковому хаотичному порядку попереджує можливість знання відповідей заздалегідь. Математичний апарат програми автоматично виконує розрахунок результатів і виставляє оцінку. Наприкінці тестування на моніторі комп'ютера з'являється прізвище та ім'я студента, назва дисципліни (модуля), витрати часу та оцінка.

Отже, оцінювання знань за допомогою комп'ютера можна вважати найбільш прийнятним в умовах кредитно-модульної системи навчання студентів.

Література

- 1. Молибог А. Г.** Программированное обучение / А. Г. Молибог. – М. : Высшая школа, 1967. – 197 с.
- 2. Завізна Н.** Комп'ютеризація освіти з точки зору психолого-педагогічного аспекту // Н. Завізна // Рідна школа. – 1999. – №11. – С. 62.
- 3. Стогний А. А.** Основы компьютерной грамотности для преподавателей вузов и техникумов / А. А. Стогний. – К. : Вища школа, 1988. – 215 с.
- 4. Бугайов О. І.** Концептуальні положення щодо розробки педагогічних програмних засобів із фізики / О. І. Бугайов // Комп'ютер у школі та сім'ї. – 2004. – № 8. – С. 13–14.
- 5. Ланіс В. Я.** Підготовка студентів фізико-математичних факультетів до використання технічних засобів навчання в школі / В. Я. Ланіс, О. Д. Яковлева, Е. В. Коршак, В. М. Таранченко. – К. : РНМКВСПО, 1979. – 24 с.

УДК 373.2.011.3-051:005.336.2

Ріма Аронова

ПРОФЕСІЙНА КОМПЕТЕНТНІСТЬ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ ДОШКІЛЬНОГО ВИХОВАННЯ: СУТНІСТЬ, ЗМІСТ І СТРУКТУРА

Аронова Р. С. Професійна компетентність майбутніх фахівців дошкільного виховання: сутність, зміст і структура.

Статтю присвячено проблемі професійної компетентності майбутніх фахівців дошкільного виховання. Розкрито сутність, зміст і структуру професійної компетентності фахівців дошкільного виховання, що дозволить їм ефективно виконувати професійні функції і завдання, а також забезпечить саморозвиток та самовдосконалення.

Ключові слова: професійна компетентність, майбутній фахівець, дошкільне виховання.

Аронова Р. С. Профессиональная компетентность будущих специалистов дошкольного воспитания: сущность, содержание и структура.

Статья посвящена проблеме профессиональной компетентности будущих специалистов дошкольного воспитания. Раскрыты сущность, содержание и структура профессиональной компетентности специалистов дошкольного воспитания, которая позволит им эффективно выполнять профессиональные функции и задания, а также обеспечит саморазвитие и самосовершенствование.

Ключевые слова: профессиональная компетентность, будущий специалист, дошкольное воспитание.

Aronova R. S. Professional competence of the experts of preschool education: the nature, content and structure.

The article is devoted to the problem of professional competence of preschool education specialists. The sense, the main points and structure of professional competence of preschool education specialist are described. The elements researched allow them to fulfill their professional functions and tasks and to provide them with personal development and growth.

Key words: professional competence, future specialist, preschool education.

Проблема професійної компетентності фахівця дошкільного виховання набуває особливої актуальності в умовах реформування української дошкільної освіти. Ключовою фігурою в реалізації завдань удосконалення дошкільної освіти постає особистість педагога, вихователя. Від рівня його професійної компетентності залежить глибина і характер змін у дошкільному навчальному закладі. У зв'язку з цим уточнюються принципи теоретико-методологічні підходи до розроблення всіх компонентів підготовки майбутніх фахівців дошкільного виховання у вищих навчальних закладах України і, насамперед, у проектуванні цілей, змісту, форм, методів і технологій навчання.

Розроблення вимог до підготовки фахівців дошкільної освіти переорієнтується сьогодні на компетентнісну основу. Компетентнісний підхід офіційно визнаний основою модернізації освіти в Україні, одним з концептуальних положень забезпечення єдиного освітнього простору та оновлення цілей і змісту освіти з урахуванням світового досвіду та принципів сталого розвитку.

На необхідності модернізації структури, змісту та організації освіти, здійснення навчального процесу на засадах компетентнісного підходу наголошується у Національній стратегії розвитку освіти в Україні на період до 2021 року [8].

Дослідженню теоретичних та методологічних засад формування професійної компетентності майбутніх педагогів, визначенню вимог до рівня та якості її сформованості присвячено праці багатьох вітчизняних та зарубіжних науковців. Визначення теоретико-методологічних засад професійного зростання майбутніх педагогів здійснили вітчизняні науковці В. Андрущенко, В. Бондар, О. Кононко, В. Кремень та інших. Питанням структури, змісту психолого-педагогічної та професійно-практичної підготовки фахівця дошкільного виховання присвячено дослідження Л. Артемової, Г. Беленької, О. Богиніч, Ю. Косенко та інших. Упровадження компетентнісного підходу в освіті досліджували Н. Бібік, В. Кремень, О. Локшина, О. Пометун, С. Сисоєва та інші. Визначення сутності та змісту компетенцій фахівця розкривають наукові праці В. Байденка, Є. Бондаревської, Є. Зеєра, І. Зимньої, М. Кириліної, І. Колесникової, А. Хуторського та ін.

Однак усі названі вище науковці не досліджували проблему формування професійної компетентності майбутніх фахівців дошкільного виховання в педагогічних коледжах.

Здійснений нами аналіз наукових джерел з проблеми професійної компетентності майбутніх фахівців дошкільного виховання і визначення необхідних для цього компетенцій підтверджують, що сутність, зміст та структура професійної компетентності майбутніх фахівців дошкільних навчальних закладів обґрунтовані недостатньо.

Метою статті є обґрунтування сутності, змісту та структури професійної компетентності майбутніх фахівців дошкільних навчальних закладів у педагогічних коледжах України.

Як впливає з аналізу основних положень компетентнісного підходу в освіті, компетентність майбутнього фахівця дошкільного виховання – явище складне і багатофакторне. Опис сутності та змісту їхньої компетентності потребує її категоріального визначення, виокремлення компонентів і структури.

Визначальними категоріями компетентнісного підходу є «компетенція» і «компетентність» у їхньому співвідношенні одна до одної. Розмаїття трактувань цих понять указує на певні відмінності щодо їх розуміння [6; 7], у зв'язку з цим виникає необхідність розглянути визначення даних дефініцій у довідниковій літературі.

У словнику іноземних слів розкривається поняття «компетентний» як такий, що володіє компетенцією – колом повноважень певної галузі, особи або колом справ: competent (франц.) – компетентний, правомірний; competens (лат.) – відповідний, здібний; competence (англ.) – здатність (компетенція).

Автори тлумачного словника за редакцією Д. Ушакова вперше намагалися довести відмінність між поняттями «компетентність» і «компетенція»: «компетентність – обізнаність, авторитетність; компетенція – коло питань, явищ, у яких певна особа володіє авторитетністю, знаннями, досвідом, колом повноважень».

У Глосарії термінів Європейського фонду освіти компетентність визначається як:

1. Здатність робити що-небудь добре або ефективно.
2. Відповідність вимогам, що висуваються під час влаштування на роботу.
3. Здатність виконувати особливі трудові функції [10].

У Великому тлумачному словнику сучасної української мови знаходимо такі визначення понять: компетентність походить від латинського слова «competens» (competentis), що в перекладі означає належний, здібний. Компетентність – це певна сума знань в особі, які дозволяють їй судити про що-небудь, висловлювати переконливу, авторитетну думку. Компетентний – це той, хто знає, обізнаний у певній галузі; який має право за своїми знаннями або повноваженнями робити або вирішувати що-небудь, судити про що-небудь.

Російський науковець А. Хуторський так трактує поняття «компетенція» і «компетентність»: компетенція – це сукупність взаємопов'язаних якостей особистості (знань, умінь, навичок, способів діяльності), що задаються по відношенню до певного кола предметів і процесів, необхідних для того, щоб якісно і продуктивно діяти по відношенню до них. Компетентність – володіння людиною відповідною компетенцією, що включає її особистісне ставлення до неї і предмета діяльності [9, с. 60].

Отже, поняття «компетенція» в нашому дослідженні ми будемо розуміти як коло питань, явищ, у межах яких певна особа володіє авторитетністю, знаннями, досвідом, повноваженнями, а, відповідно, компетентність – як характеристику, що надається людині в результаті оцінки результативності її дій, спрямованих на вирішення певного кола значущих для певного співтовариства завдань.

Поняття «компетентність» отримало широке поширення у вітчизняній психолого-педагогічній літературі наприкінці 1980 - х рр.

Найбільш відомим науковцем, що досліджував окреслене питання, є почесний професор Единбурзького університету, доктор Джон Равен. Він визначає компетентність як специфічну здатність людини, необхідну для ефективного виконання конкретної дії в конкретній предметній галузі, що охоплює вузькоспеціальні знання, особливого роду предметні навички, способи мислення, а також розуміння відповідальності за свої дії.

Під час розгляду кількісного складу видів компетентності, передусім, відзначимо, що згідно з «Глосарієм термінів ринку праці, розробкою стандартів освітніх програм та навчальних планів» ЄФО [10], існують чотири моделі (способу) визначення

компетенцій: засновані на параметрах особистості; засновані на виконанні завдань та діяльності; засновані на виконанні виробничої діяльності; засновані на управлінні результатами діяльності.

Модель компетенції, заснована на параметрах особистості, є основою підходів (насамперед в освіті). У цій моделі особливого значення набуває розвиток моральних, духовних і особистих якостей людини. Однак це може призвести до висновку, що кожній людині «природою детерміновано» своє місце в житті і у професійній галузі.

Модель компетенції, заснована на виконанні завдань та діяльності, донедавна превалювала у процесі підготовки, скажімо, інженерів-прикладників у більшості західних країн, особливо щодо розвитку вмінь, необхідних для здійснення певної трудової діяльності на конкретному робочому місці. У цій моделі особлива увага надається опануванню фахівцем стандартних (алгоритмізованих) процедур і операцій за допомогою вивчення процесу праці, методів роботи тощо.

Модель компетенції, заснована на виконанні виробничої діяльності, підкреслює важливість досягнення результатів і є досить поширеним підходом до визначення компетенцій у спеціальностях і професіях, де діяльність вимірюється за результатами, наприклад, у торгівлі, в управлінні проектом або виробництвом.

У межах моделі управління результатами діяльності, діяльність є функцією соціального контексту людини, у якому існує певний порядок вимог та очікувань людини на робочому місці, та які можуть бути взаємоузгоджені [10, с. 69–70].

Кожна з чотирьох моделей компетенції корелює з різними підходами щодо планування, організації та надання як вищої, так і додаткової професійної освіти.

Отже, можна припустити, що виокремлення як підстави для визначення складу «ключових» компетенцій майбутнього фахівця дошкільного виховання моделі, заснованої на виконанні завдань та діяльності, буде доречним у навчально-виховному процесі педагогічного коледжу.

Нині розуміння феномену «професійна компетентність» не можна назвати однозначним, що зумовлено різними підходами дослідників до цієї проблеми. Розглядаючи процес формування професійної компетентності в педагогічній професійній освіті, ми дотримуємося точки зору Байденко В. [1], згідно з якою компетентність розглядається як сукупність компетенцій.

Що стосується часто вживаного словосполучення «ключові компетенції», то в європейському проекті «Визначення та відбір ключових компетенцій» вони визначаються як важливі «у багатьох життєвих сферах і є умовою життєвого успіху й ефективного функціонування суспільства» [7, с. 7–8]. «Ключові» компетентності багатofункціональні. Вони відносяться до «ключових», якщо володіння ними дозволяє розв'язувати різні проблеми в повсякденному, професійному або соціальному житті. «Ключові» компетентності надпредметні і міждисциплінарні, вони застосовуються в різних ситуаціях, не тільки в школі, але й на роботі, у сім'ї, у політичній галузі тощо [10].

Отже, на основі аналізу наукових досліджень вітчизняних і зарубіжних науковців можна дійти висновку про те, що існує як мінімум три великих класи компетенцій: загальнопредметні, предметні та ключові.

Нині окреслюється тенденція введення компетентнісного підходу не тільки до нормативного, але й практичного складника освіти, практику роботи вищих навчальних закладів, зокрема й педагогічних коледжів.

Одним із важливих для науки і практики понять є поняття «професійна компетентність педагога». Дослідження професійної компетентності педагога – один із провідних напрямів досліджень багатьох вітчизняних і зарубіжних науковців, з-поміж

яких Г. Беленька, В. Байденко, В. Воронцова, С. Гончаренко, І. Зимня, І. Зязюн, А. Маркова, Н. Ничкало, С. Сисоева та ін. Однак, на сучасному етапі ще відсутнє однозначне визначення поняття професійної компетентності. Не можна назвати однозначними і підходи до визначення професійної компетентності педагога. У науковій літературі існує також багато різних авторських позицій щодо структури професійної компетентності педагога.

Насамперед, слід зазначити, що доцільність уведення поняття «професійна компетентність» у педагогічну науку і практику, на думку В. Введенського, зумовлена його широким змістом, інтегративною характеристикою, яка об'єднує такі поняття, як «професійна готовність», «кваліфікація», «професіоналізм», «педагогічна майстерність», «професійна культура» тощо [4, с. 51].

Розуміння професійної компетентності як «єдності теоретичної і практичної готовності до здійснення педагогічної діяльності та характеристики професіоналізму», розглядали І. Ісаєва, А. Міщенко, В. Сластьоніна, Є. Шиянова.

В. Шадриков, І. Кузнецова педагогічну компетентність розуміють як системний вияв знань, умінь, здібностей і особистісних якостей, що дозволяють успішно розв'язувати функціональні завдання, які становлять сутність професійної діяльності. Науковці підкреслюють, що вимоги до компетентності педагога визначаються функціональними завданнями, які він реалізує у своїй діяльності.

Вивчення різних підходів до визначення сутності поняття «професійна компетентність» надає змогу подати його як інтеграцію знань, досвіду та професійно значущих особистісних якостей, цінностей і ставлень, які відображають здатність педагога ефективно виконувати професійну діяльність.

Професійну компетентність вихователя дошкільного навчального закладу українська дослідниця Г. Беленька визначає як «здатність розв'язувати завдання професійної діяльності на основі фахових знань і умінь, що інтегруються з розвитком особистісних професійно значущих якостей, серед яких провідними є любов до дітей, що поєднується з вимогливістю, емпатією та комунікативністю. Її структурними компонентами є мотиви, системні знання, фахові уміння та професійно значущі якості особистості» [3].

Вивчення та аналіз робіт Г. Беленької, Т. Захараш, Н. Кучугурової, Н. Новіцької [3; 6] та ін., присвячених проблемі сутності та змісту професійної компетентності педагога дошкільного навчального закладу, дозволив нам запропонувати власне визначення професійної компетентності майбутніх фахівців дошкільного виховання. Професійну компетентність майбутніх фахівців дошкільного виховання ми будемо розуміти як сукупність професійних компетенцій, кожна з яких, у свою чергу, є сукупністю професійних знань, груп професійних умінь, особистісних і психологічних якостей, цінностей та ставлень, що дозволять їм ефективно виконувати професійні функції і завдання, а також забезпечать саморозвиток та самовдосконалення.

Ми підтримуємо позицію І. Белоновської [2] про те, що поняття «професійна компетентність фахівця» має інтегративний характер, оскільки воно охоплює не тільки професійні знання, вміння та навички, а й майстерність, креативні та інтелектуальні здібності, культурно-моральні цінності, тобто якості, завдяки яким особистість зможе реалізувати свій людський і професійний потенціал в конкретній діяльності, постійно розвиваючись шляхом самоосвіти і самовиховання.

До складників професійної компетентності майбутнього фахівця відносять: актуальну кваліфікацію (знання, вміння, навички з професійної сфери); когнітивну готовність (вміння на діяльнісному рівні опанувати нові знання, технології; вміння вчитися та навчати (виховувати) інших); комунікативну підготовленість (володіння

рідною та іноземними мовами, вміння керувати колективом, вести дискусію, мотивувати і захищати свої рішення); креативну підготовленість (здатність до пошуку принципово нових підходів до розв'язання відомих завдань або постановка і розв'язання принципово нових завдань як у професійній сфері, так і в суміжних сферах); розуміння тенденцій та основних напрямків розвитку професійної галузі й освіти загалом; усталені та такі, що постійно розвиваються професійно значущі особистісні якості [2, с. 3].

Професійні компетенції вихователя дошкільного навчального закладу визначені Галузевим стандартом вищої освіти. До таких компетенцій належать: оздоровлювально-профілактична, діагностувально-прогностична, планувальна, навчально-розвивальна, виховна, комунікативна, просвітницька, організаційно-педагогічна, контролююча і самовдосконалення [5]. Ці компетенції, на нашу думку, можуть скласти основу професійної компетентності майбутнього фахівця дошкільного виховання.

Зростаючі вимоги суспільства та системи дошкільної освіти до рівня професійної компетентності майбутніх фахівців дошкільного виховання потребують переорієнтації навчально-виховного процесу в педагогічних коледжах України на формування високого рівня професійної компетентності, що є неможливим без проведення наукових досліджень, визначення та обґрунтування сутності, змісту та структури такої компетентності, а також відповідної організації навчально-виховного процесу. Орієнтація змісту освіти на розвиток компетентностей майбутніх фахівців насамперед передбачає ґрунтовне розроблення системи компетенцій і компетентностей різного рівня. Така система має містити як елементи комплекс компетентностей, пов'язані за змістом і структурою та можуть розвиватись у майбутніх фахівців поступово залежно від предмета, року навчання тощо. Тільки визначення результатів навчання на кожному з його етапів на основі компетентнісного підходу дозволить здійснити відповідні зміни в українській дошкільній освіті. Професійна компетентність повинна формуватися у процесі набуття професійної освіти і не завершуватися періодом навчання у навчальному закладі. Компетентний фахівець має продовжувати своє становлення шляхом творчого засвоєння позитивного педагогічного досвіду та самоосвіти.

Проведене дослідження не вичерпує багатогранності теоретичних і практичних пошуків розв'язання проблеми. Перспективним вважаємо дослідження організаційно-педагогічних умов, особливостей формування професійної компетентності, технології формування професійної компетентності майбутніх фахівців дошкільного виховання в педагогічних коледжах України.

Література

1. **Байденко В. И.** Базовые навыки (ключевые компетенции) как интегрирующий фактор образовательного процесса [Текст] / В. И. Байденко, Б. Оскарссон // Профессиональное образование и формирование личности специалистов: Научно-методический сборник. – 2002. – 176 с.
2. **Белоновская И. Д.** Формирование профессиональной компетентности специалиста / И. Д. Белоновская. – М.: Ин-т развития проф. образования, 2005. – 351 с.
3. **Беленька Г. В.** Формування професійної компетентності сучасного вихователя дошкільного навчального закладу: монографія / Ганна Володимирівна Беленька. – К.: Університет, 2011. – 320 с.
4. **Введенский В. Н.** Моделирование профессиональной компетентности педагога / В. Н. Введенский // Педагогика. – 2003. – №10. – С. 51–55.
5. Галузевий стандарт вищої освіти. Освітньо-професійна програма підготовки бакалавра за спеціальністю 6.010101 «Дошкільне виховання» / Л. Артемова, Г. Беленька, О. Богиніч та ін.; наук. кер. В. Бондар. – К.: МОН України, 2006. – 258 с.
6. **Захараш Т.** Современное обновление содержания подготовки воспитателя / Т. Захараш // Дошкольное воспитание. – 2011. – № 12. – С. 74.
7. **Иванов Д. И.** Компетентности и компетентностный подход в современном

образовании / Д. И. Иванов // Воспитание. Образование. Педагогика. – 2007. – №6 (12). – 32 с. **8.** Національній стратегії розвитку освіти в Україні на період до 2021 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://president.gov.ua/documents/15828.html>. **9.** Хуторской А. В. Ключевые компетенции как компонент личностно-ориентированной парадигмы / А. В. Хуторской // Народное образование. – 2003. – № 2. – С. 58–64. **10.** Term Glossary of the Labor Market, Development of the Educational Program Standards and Educational Plans. [Текст] / – Европейский фонд образования: ЕФО, 1997. – С. 69–70.

УДК 371.134:796.011.2

Наталія Бєлікова

КОНЦЕПТУАЛЬНІ ОСНОВИ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ

Бєлікова Н. О. Концептуальні основи професійної підготовки майбутніх учителів фізичної культури.

Визначено та науково обґрунтовано концептуальні основи професійної підготовки майбутніх учителів фізичної культури: взаємопов'язані властивості (релевантність професійному середовищу, інноваційність, комунікативність, трансформованість, комфортність, демократизація і випереджувальний розвиток), принципи та етапи цього процесу.

Ключові слова: професійна підготовка, властивості, принципи, етапи, майбутній учитель фізичної культури.

Бєлікова Н. А. Концептуальные основы профессиональной подготовки будущих учителей физической культуры.

Определены и научно обоснованы концептуальные основы профессиональной подготовки будущих учителей физической культуры: взаимосвязанные свойства (релевантность профессиональной среде, инновационность, коммуникативность, трансформированность, комфортность, демократизация и опережающее развитие), принципы и этапы этого процесса.

Ключевые слова: профессиональная подготовка, свойства, принципы, этапы, будущий учитель физической культуры.

Belikova N. O. Professional training conceptual foundations of future physical education teachers.

Such conceptual framework of future physical education teachers' training as intertwined properties (professional environment relevancy, innovation, communicativeness, transformation, comfort, democratization and predevelopment), principles and stages of this process has been defined and scientifically grounded.

Key words: professional training, properties, principles, stages, future physical education teacher.

На сучасному етапі розвитку професійної вищої школи основною ідеєю концепції вищої освіти є підготовка висококваліфікованого фахівця, конкурентноздатного на ринку праці, який вільно володіє своєю професією й орієнтується в суміжних галузях діяльності, здатного до ефективної роботи зі спеціальності на рівні світових стандартів, готового до постійного професійного зростання, соціальної і професійної мобільності.